

Neviditelná hrozba v podobě “věčné chemikálie” TFA zamořuje evropské obiloviny

4.12.2025 - Luboš Pavlovič | Arnika

Nová zpráva odhaluje alarmující míru znečištění potravin kyselinou trifluoroctovou v Evropě. Organizace Pesticide Action Network Europe (PAN) společně s organizací Arnika prozkoumaly běžné obilné potraviny a zjistila výskyt této jedovaté látky napříč celým kontinentem.

Zpráva, na které spolupracovaly ekologické organizace z 16 evropských zemí včetně Arniky, přináší první celoevropské hodnocení výskytu kyseliny trifluoroctové (TFA) v běžném pečivu a dalších obilných výrobcích. TFA je vysoce odolná látka toxická pro reprodukci, která v současnosti uniká dohledu úřadů pro bezpečnost potravin. Výsledky nové studie jsou na úrovni EU bezprecedentní a ukazují, že jídlo, zejména základní plodiny, představuje hlavní cestu, kudy člověk tuto škodlivinu přijímá. Cílem studie bylo získat základní představu o tom, jak moc jsme TFA prostřednictvím stravy vystaveni.

Výzkum potvrdil, že TFA, která vzniká degradací mnoha fluorovaných sloučenin včetně pesticidů na bázi PFAS látek a fluorovaných plynů (tzv. F-plynů) používaných v chlazení, se v přírodě nerozkládá, ale naopak kumuluje. I proto se skupině látek PFAS říká “věčné chemikálie”. Dřívější studie již odhalily významné znečištění pitné a minerální vody v EU, avšak nová zjištění potvrzují, že tato látka proniká i do potravin vyrobených z obilovin. Zpráva vznikla i díky příspěvku české organizace Arnika, jejíž zástupkyně Karolína Brabcová a Markéta Möller se na projektu podílely.

“Arnika do projektu přispěla 6 vzorky běžného pečiva včetně chleba Šumavy, rohlíků či makových buchet. Ve srovnání se vzorky z ostatních zemí vyšly české vzorky poměrně dobře. Těžko závěry zobecnit z takto malého množství vzorků, nicméně z výsledků vyplývá, že obecně zatížení těmito látkami v životním prostředí je v ČR nižší než na západ od našich hranic. Může to být dáno v průměru menším objemem pesticidů a biocidních přípravků, které se v ČR aplikují nebo tím, že se u nás PFAS sloučeniny či materiály nevyrábějí. Na druhou stranu je smutné, že Česká republika není v této oblasti více aktivní a neinicuje omezení těchto látek tak, aby k nám nepronikaly v podobě srážek či obecně z prostředí odjinud,” říká vedoucí mezinárodních kampaní Arniky za zákaz toxických látek ve spotřebním zboží, Karolína Brabcová.

“Je klíčové, abychom v těchto otázkách podpořili partnery z ostatních evropských zemí, kde je problém znečištění PFAS či nadužívání pesticidů daleko naléhavější, a omezili jejich výrobu a použití obecným zákazem těchto látek ve všech jejich použití. Výjimky nechť zůstanou jen u velmi malého procenta použití, kde je současná společnost neumí nahradit jiným ekologičtějším řešením a musejí být časově omezené. Důležitá je i podpora ekologického zemědělství, které zátěž chemickými látkami nepřináší,” dodává Markéta Möller z programu Toxické látky a odpady.

Rozsah a závažnost znečištění

Rozbory vzorků z celé Evropy zahrnovaly širokou škálu výrobků – od snídaňových cereálií přes různé druhy pečiva, croissanty, těstoviny až po mouku. Výsledky prokázaly rozsáhlé znečištění napříč kontinentem, kdy byla TFA nalezena v 81,8 % testovaných vzorků (54 z 66). Průměrná koncentrace dosáhla 0,079 mg/kg, střední hodnota činila 0,04 mg/kg a nejvyšší naměřené hodnoty vystoupaly až na 0,36 mg/kg.

Zvláště znepokojivé je zjištění, že pšeničné produkty jsou výrazně více znečištěné než jiné výrobky z obilovin. Nejvíce zasaženou kategorií se ukázaly být právě snídaňové cereálie. Vědecké studie naznačují, že pšenice může mít zvýšenou schopnost TFA ukládat, což vysvětluje vysoké koncentrace v běžných produktech, jako jsou chléb, těstoviny nebo dětské sušenky.

Potraviny jako hlavní zdroj příjmu látky

Průměrné množství TFA v potravinách je 107krát vyšší než průměr v kohoutkové vodě a více než 18,4krát vyšší než nejvyšší zjištěná úroveň ve vodě. To z jídla činí hlavní zdroj, odkud látku přijímáme. Toto srovnání je alarmující zejména ve světle předchozího výzkumu PAN Europe z roku 2024, který zjistil v kohoutkové vodě z 11 zemí EU průměrnou koncentraci TFA 0,00074 mg/kg.

Konkrétní nálezy podle zemí

Mezi nejvíce znečištěné vzorky patřily irské snídaňové cereálie s koncentrací 0,36 mg/kg, belgický celozrnný chléb (0,34 mg/kg) a německý celozrnný chléb (0,31 mg/kg). Francouzské produkty vykazovaly také vysoké hodnoty – bageta obsahovala 0,21 mg/kg a croissant 0,18 mg/kg. Ve Švýcarsku byl testován takzvaný Rauchbrot s 0,2 mg/kg TFA.

V Česku zakoupila Arnika 6 vzorků pečiva včetně populárního chleba Šumava, rohlíků, makových buchet a štrůdlu a také žitného chleba a celozrnných dalaňů. Nejvyšší hodnoty byly naměřeny u makových buchet (0,042 mg/kg) a rohlíku (0,031 mg/kg), zatímco štrůdl obsahoval 0,021 mg/kg a Šumava měla 0,022 mg/kg TFA. U žitného pečiva se TFA nenašla.

Zajímavé je, že znečištění se netýká jen základních potravin, ale i oblíbených dětských pochoutek. Nizozemský perník (pepernoten), který se tradičně konzumuje během svátku Sinterklaase, tedy období českého Mikuláše, obsahoval 0,13 mg/kg TFA. Španělský toastový chléb a mouka z Lucemburska dosáhly shodně hodnot 0,12 mg/kg. V rakouské strouhance bylo zjištěno 0,074 mg/kg, v polském špaldovém toastovém chlebu 0,062 mg/kg a v bulharských sušenkách a rumunské kukuřičné mouce 0,049 mg/kg. Relativně nižší, ale stále měřitelné hodnoty vykazovaly maďarské vložky (0,031 mg/kg), italské špagety (0,026 mg/kg) a řecké trvanlivé pečivo s olivovým olejem (0,017 mg/kg).

Překročení bezpečnostních limitů

Všech 54 pozitivních vzorků překročilo limit pro zbytky látek (Maximum Residue Limit = MRL) stanovený na 0,01 mg/kg pro aktivní látky klasifikované jako poškozující reprodukci. Pro TFA přitom neexistují žádné specifické unijní maximální limity zbytků, proto by se měl uplatňovat právě tento výchozí standard.

Zdravotní rizika jsou v kontextu těchto nálezů zásadní

TFA je látka, která v životním prostředí přetrvává extrémně dlouho a snadno se šíří. Díky své rozpustnosti ve vodě se hromadí ve vodních zdrojích a půdě, odkud ji vstřebávají rostliny. Toxikologické nálezy naznačují dopady TFA na vývoj plodu, což vedlo k návrhu zařadit TFA mezi látky „toxické pro reprodukci“ (kategorie 1 B). Průmyslové studie rovněž odhalily nepříznivé účinky na funkci štítné žlázy a jater, imunitní reakce a tvorbu spermií. Evropský úřad pro bezpečnost potravin (EFSA) má nyní za úkol revidovat své zastaralé hodnocení rizik z roku 2014.

Hlasy odborníků a požadavky

Salomé Roynel, vedoucí politického oddělení PAN Europe, upozorňuje: „Všichni lidé přicházejí do styku s TFA z mnoha zdrojů, včetně potravin a pitné vody. Naše zjištění zdůrazňují naléhavou

potřebu okamžitého zákazu pesticidů obsahujících PFAS, aby došlo k okamžitému útlumu znečišťování potravinového řetězce."

Arnika a PAN Europe na základě těchto důkazů volají po okamžitém zákazu pesticidů PFAS. To je zásadní předpoklad toho, že se zatížení kyselinou trifluorooctovou v půdě, vodě a potravinách nebude neustále navyšovat. Návrhy Evropské komise s cílem zjednodušit evropskou legislativu zejména pro evropské výrobce (známé pod pojmem Omnibus) však míří zcela opačným směrem. Dle organizace PAN Europe se chystá daleko jednodušší povolování používání pesticidů a biocidů v Evropě s tím, že do této chvíle časově omezené autorizace účinné látky, která se musela pravidelně prodlužovat na základě vědeckých dat a souhlasu členských států, budou udělovány na dobu neurčitou. To znamená povolávání pesticidů s prokazatelnými negativními vlivy na náš hormonální systém i látky narušující plodnost a reprodukci člověka.

Pro TFA je také důležité stanovení ochranného limitu pro denní příjem, který bude brát v úvahu zdravotní dopady na zranitelné skupiny, jako jsou děti. Organizace rovněž naléhavě žádají EFSA, aby stanovila ochrannou bezpečnostní hodnotu pro TFA, a požadují celoevropské sledování TFA v potravinách a životním prostředí. Další klíčový požadavek směřuje k podpoře pro zemědělce při přechodu na bezpečnější metody ochrany plodin bez použití průmyslově vyráběných látek.

Pro více informací kontaktujte tiskového mluvčího Arniky Luboše Pavloviče, Tato e-mailová adresa je chráněna před spamboty. Pro její zobrazení musíte mít povolen Javascript., +420 606 727 942.

<https://arnika.org/o-nas/tiskove-zpravy/neviditelna-hrozba-v-podobе-vecne-chemikalie-tfa-zamoruje-e-vropske-obiloviny>